
WAAG

Waag ontwikkelt presentaties en programmering op het gebied van technologie en design rond actuele maatschappelijke vraagstukken. De instelling biedt daarvoor een experimentele onderzoeksruimte aan kunstenaars en ontwerpers om gedurende maanden of jaren te werken met wetenschappers en maatschappelijke organisaties. Op deze manier draagt Waag bij aan de ontwikkeling en positionering van kunst en cultuur binnen innovatie. Het gaat daarbij niet alleen om internet, maar ook om biotechnologie en cognitieve wetenschappen, gebieden die een enorme impact hebben op onze cultuur en identiteit.

Waag is een hybride ontwikkel- en presentatie-instelling die opereert als crossover tussen wetenschap, kunst en het sociaal domein. Centraal in het programma staat artistiek en ontwerpend onderzoek vanuit een benadering van technologie, waarbij technologische ontwikkeling is ingebed in cultuur. De organisatie plaatst kunst en ontwerp expliciet in een techno-culturele context en richt zich op publiek onderzoek en op vormgeving van de relatie en de verbindingen tussen de artistieke, culturele, technische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Naast de programmering in gebouw de Waag op de Nieuwmarkt in Amsterdam werkt de instelling samen met lokale podia als Pakhuis de Zwijger, NEMO en Science Park. Waag streeft naar een groei van het publieksbereik van 100.000 bezoekers en deelnemers in 2020 naar 175.000 in 2024. Het online- en mediabereik wil Waag laten groeien van 1 miljoen naar 1,5 miljoen mensen per jaar.

Voor de komende beleidsperiode wil Waag zich kritisch blijven opstellen ten opzichte van de digitale ontwikkelingen. Om de data-infrastructuur van de instelling te verduurzamen, worden greentech-oplossingen geïmplementeerd. De ambitie hierbij is om de energieconsumptie met 20% te reduceren.

ADVIES

Artistiek belang

Waag positioneert zich als een instelling gericht op innovatie, vanuit de kracht van kunst en cultuur. De wijze waarop de instelling agendeert, durft te schuren en zoekt naar alternatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken wordt door de Amsterdamse Kunstraad gewaardeerd. Waag kiest voor een interdisciplinaire aanpak waar kunst, ontwerp en wetenschap gelijkwaardige spelers zijn. De instelling neemt daarbij de samenleving als uitgangspunt voor artistiek onderzoek en stelt de leefwereld van burgers en de daaruit voortvloeiende vraagstukken centraal. Het programma is eveneens gebaseerd op maatschappelijke thema's en toekomstvraagstukken.

Waag treedt naar buiten in het publieke debat door kritisch stelling te nemen over onderwerpen als privacy en de commerciële toepassingen van technologie. Onder de noemer digitale cultuur koppelt Waag kunst en ontwerppraktijken en verbindt die met technologie en maatschappij. Waag probeert de scheidslijnen tussen technologie en cultuur weg te nemen. De activiteiten van de instelling maken ook deel uit van een (wereldwijde) beweging van makers en ontwerpers (Makers

Movement), die in hun ontwerpen artistieke en technologische ontwikkelingen met elkaar verbinden.

Waag initieert en participeert in presentaties op het gebied van design en technologie en positioneert zich in de aanvraag nog nadrukkelijker als laboratorium waar experiment op innovatieve wijze tot stand komt. De kunstraad constateert dat Waag consequent vertrekt vanuit het standpunt dat technologie niet neutraal is en dat publieke waarden verdedigd moeten worden. Ook de huidige *techlash* (kritiek op de tech-giganten) draagt bij aan de waardering voor Waag. In de projecten van Waag is het proces van onderzoek net zo belangrijk als de resultaten.

Het cultureel interdisciplinair onderzoek (*public research* in het jargon) waarmee Waag zich wil profileren, is interessant, origineel en maatschappelijk relevant. Waag behoort tot de voorhoede in het experimenteren met, het zichtbaar maken en het mede vormgeven van de digitale cultuur. Het maatschappelijk engagement is sterk en kenmerkend voor Waag. Als onderdeel van de artistieke visie betreft de instelling kunstenaars en ontwerpers actief bij de vormgeving van de technologische cultuur en samenleving. Daarbij is het soms voor buitenstaanders moeilijk inzicht te krijgen in wat Waag doet en maakt. De instelling voert jaarlijks meer dan zestig projecten uit, variërend van Europese onderzoeksprogramma's tot ontwerpessies, grootstedelijke pilots en workshops, *residencies* en living lab-opstellingen. Waag laat zien hoe technologie en design vanuit een artistiek-culturele benadering verbonden kunnen worden met maatschappelijke ontwikkelingen.

Waag wordt door de kunstraad gezien als voorbeeld van een organisatie die kunst niet wil instrumentaliseren, maar meerwaarde wil creëren door kunstenaars een actieve rol te geven in maatschappelijke uitdagingen, wat kan leiden tot nieuwe vormen van productie, of creatieve oplossingen in zorg en onderwijs. Het gaat Waag om wisselwerking; de instelling faciliteert een plek voor experiment en ontwikkeling. Waag is een interessante hub voor het kritisch denken over technologische ontwikkelingen, meer dan een presentatie-instelling. De instelling zegt te behoren tot een kunsttraditie die zich buiten de klassieke genres begeeft. Waag plaatst de relatie en interactie rondom artistieke presentaties centraal, boven het fysieke kunstwerk. Waag is al vele jaren een van de pioniers in

het culturele landschap. De instelling heeft een breed palet aan projecten, waarvan een aantal internationaal zeer toonaangevend is, variërend van ontwerp-experimenten rond maatschappelijke domeinen, zoals onderwijs en zorg, tot maakpraktijken in kunst en design, en *art science* crossovers en techno-artistiek onderzoek.

Belang voor de stad

Waag weet zich een kwart eeuw sinds haar oprichting nog steeds te positioneren als relevante partner in kritische discussies in Amsterdam. Tekenend is de bijdrage van Waag aan het festival *We Make The City*; als culturele instelling bemoeit Waag zich met de toekomstige vormgeving van de stad, schouder aan schouder met de stadmakersbeweging en *bottom-up*-initiatieven. Hierin is Waag een centrale speler die op het gebied van engagement samenwerkt met maatschappelijke groepen. Naar het oordeel van de kunstraad neemt Waag een onderscheidende en aanvullende plek in, maar maakt dat niet altijd even goed zichtbaar.

De instelling toont in de aanvraag zelfvertrouwen en neemt ruimte voor zelfkritiek, waarbij zij voor zichzelf een *practice what you preach*-uitgangspunt introduceert met betrekking tot duurzaam handelen.

De organisatie is goed in gelijkwaardig samenwerken met maatschappelijke partijen, ook als die niet direct een relatie hebben met technologie. Waag organiseert labs, waar onderzoek en experiment ruimte krijgen, en brengt relevante partijen bij elkaar. Daarbij gaat de instelling uit van het *do it together*-principe, waarbij het publiek niet alleen toeschouwer is, maar ook participant. De instelling doet veel met scholen, zorginstellingen en onderwijsinstellingen en ontwerpt pakketten waarin creatief ontwerp, technische vaardigheden, samenwerkend en probleemoplossend vermogen, en *21st century skills* centraal staan. Daarnaast ontwikkelt Waag binnen- en buitenschoolse programma's om jongeren bekend te maken met technologische cultuur. Via zogeheten FabSchools leren jongeren programmeren en kunnen zij hun creatieve ontwerpvaardigheden verdiepen.

Waag maakt presentaties in het Waaggebouw en in het Amsterdam Science Park, als onderdeel van het publieksprogramma

van planet B. De instelling duidt de spreiding in de stad zelf als zwak en wil zich meer manifesteren in ontwikkelbuurten zoals Noord, Zuidoost en Nieuw-West. Dat het op die manier de invloed en aanwezigheid laat gelden, is positief volgens de kunstraad. De instelling wil het stedelijke met het internationale verbinden. Waag is al jaren actief in Europees verband, de toekenning van de European Capital of Innovation Award 2016 aan Amsterdam was hier mede aan te danken. De organisatie voorziet een forse groei in bereik van bezoekers in de toekomst, maar geeft in het plan niet aan, hoe dit te bereiken. Waag is van oudsher geen traditionele publieksbereikinstelling, maar wil in de toekomst via Waag online en in de media daar meer op inzetten. Dit zal naast het ontwikkelen van software en lesprogramma's het bereik kunnen vergroten.

Uitvoerbaarheid

Een ambitie van Waag is om in 2022 het historische gebouw anders in te richten. Op dit moment heeft het gebouw nog een gesloten karakter. De instelling wil meer openheid creëren door de ruimte op de begane grond een nieuwe, publieksvriendelijke bestemming als presentatieruimte te geven waardoor de toegankelijkheid wordt vergroot. Daarnaast wil het ruimtes creëren om nieuwe verbindingen te kunnen leggen, en waar Waag kan uitgroeien tot co-creatie-maakplaats voor de gehele Amsterdamse binnenstad. Met het verdwijnen van het restaurant ontstaat een andere financieringsmix. De kunstraad vindt deze plannen niet realistisch, wanneer het tekort met subsidie uit het kunstenplan aangevuld zou moeten worden.

Op dit moment is de instelling hoofdhuurder van het pand en deelt hierdoor in de opbrengsten van de horeca. Waag verwacht door de verbouwing sterk te kunnen te groeien in bezoekersaantallen, maar een marketingstrategie om dit te bereiken ontbreekt in de aanvraag. De financiële positie van Waag is solide, maar ook kwetsbaar. In het ondernemingsplan deelt Waag op transparante wijze de financiële problemen van de afgelopen jaren. Financieel gezien is Waag door een diep dal gegaan. De algemene reserve stond ruim in de min. Het merendeel van de financiering (84%) wordt vanuit projecten gefinancierd en 16% vanuit een structurele

subsidie. Slechts 1% van de inkomsten is afkomstig uit publieksinkomsten. De instelling wil meer stabiliteit creëren door te groeien naar 60% projectsubsidies en 40% structurele subsidie. De instelling wil in omzet 60% groeien: van 3 miljoen euro naar 4,8 miljoen euro per jaar.

Om toekomstige financiële problemen te voorkomen, wordt de jaarlijkse begroting van af 2019 niet meer *top-down* vastgesteld maar van onder op. Nieuwe projecten zullen volgens deze nieuwe wijze van werken worden begroot binnen duidelijke kaders.

Diversiteit en inclusie

De organisatie geeft zelf aan dat culturele diversiteit qua personeel en publiek wordt gemist en hier echt iets aan te willen doen. De instelling heeft oog voor de eigen blinde vlekken en lijkt zich te realiseren waar zij tekortschiet, maar het is niet goed duidelijk hoe Waag een diversiteitsbeleid wil implementeren. De kwantitatieve doelen zijn erg ambitieus, de kunstraad vraagt zich af hoe realistisch ze zijn. Het is goed dat de organisatie aangeeft, expertise nodig te hebben.

Waag noemt zichzelf op dit gebied bewust onbekwaam. Voor de werving van meer divers personeel en een grotere diversiteit van het publiek heeft Waag een aantal samenwerkingen opgezet. Ook wil Waag een podium geven aan niet-westerse jonge makers. Door een combinatie van expliciete programmering en een meer diverse samenstelling van de organisatie, wil Waag 20% meer deelnemers met een niet-westerse achtergrond aantrekken. De goedlopende labs, zoals het Maker Education Lab, worden voortgezet. Die weten al diverse jongeren uit verschillende wijken uit de stad te bereiken.

In de organisatie werken vooral vrouwen, wat opmerkelijk is in de technologie. Waag is bezig met het aankaarten van de algoritmische bias, wat de kunstraad heel goed vindt. Een onderbelicht issue bij het werken met artificiële intelligentie is een vorm van discriminatie die *bias by default* wordt genoemd.

De organisatie heeft in de vorige kunstenplanperiode een nulmeting gedaan, waaruit bleek dat Waag voldoende divers is op het gebied van gender, seksuele geaardheid en leeftijd.

Waag opteert voor functieplek 7 in de Amsterdam Bis 2021-2024: Presentatie- en ontwikkelinstelling die opereert op het kruispunt van kunst, wetenschap en technologie en zich richt op de culturele impact van nieuwe technologieën. De Amsterdamse Kunstraad adviseert, Waag deze functieplek toe te kennen.

Huidig	€ 131.433
Huidig 2020*	€ 132.616
Gevraagd	€ 800.000
Advies	€ 200.000

*inclusief (eenmalige) 0,9% compensatie nominaal in het jaar 2020
